

מה מצינו שחלק אין לומר בע"ז מה מצינו שחלק בו להחמיר

הגמרא שואלת על מה ששנינו בברייתא יכול על שלש טומאות הללו יהא שער מכפר? תלמוד לומר "מטמאת", ולא כל טומאות, מה מצינו שחלק הכתוב מכלל כל הטומאות בטומאת מקדש וקדשיו, דברי רבי יהודה. שואלת הגמרא, במה הכתוב חילק בטומאת מקדש מכלל כל הטומאות, במה שמביא קרבן עולה ויורד ובשאר העבירות קרבן קבוע. אולי נאמר שהשער מכפר על עבודה זרה. וחלוק משאר הקרבנות, שהעובד עבודה זרה בשוגג מביא¹²⁷ שעירה ולא כשבה, ובשאר כריתות מביא או כשבה או שעירה? אמר רב כהנא, הגמרא חיפשה דבר שמצינו בו חילוק להקל, כמו שער הפנימי שהוא קולא, שיחיד מתכפר בקרבן צבור, שלא חסר בו ממון משלו. ודבר זה שמביא שעירה בדווקא ולא כשבה, הוא חילוק להחמיר משאר עבירות.

ולא ביולדת שאינה באה לכפר

שואלת הגמרא, אולי נאמר שהשער מכפר על יולדת שהכתוב חלק בה שמביאה קרבן עולה ויורד, שאם עבר עליה יום הכפורים אוכלת בקדשים בלא קרבן¹²⁸? אמר רב הושעיא שבשער של יום הכיפורים כתוב: "וְכָפַר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטָּאתָם", ולא לכל טומאתם. וקרבן יולדת אינו בא לכפרה אלא לטהרה מטומאתה לאכול בקדשים¹²⁹. ורבי שמעון בן יוחאי שאומר שגם יולדת היא חוטאת, חולק על רבי יהודה ואומר ממקומו הוא מוכרע שהשער בא לכפר על טומאה.

שואלת הגמרא, אולי נאמר שהשער מכפר על מצורע שהכתוב חלק

127 סימן: ע"ז יולדת מצורע נזיר (וכו')

128 רש"י מפ' שיוולדת שעבר עליה יום הכפורים תאכל בקדשים ואין צריכה להביא קרבן איך יכפר על בר קרבן. ולר"ת נראה שהקשו כאן מספק יולדת כגון ספק אם נפל הפילה אם רוח הפילה ולא הוחזקה מעוברת. או שלא הרגישה שהפילה שאינה בת קרבן. ואע"ג שמביאה חטאת העוף על הספק אינה בר קרבן כמו שחייבי אשמות תלויים לא נחשבים לבר קרבן כיוון שאין באין אלא על הספק. ועוד שהרי יש עולת העוף שאין מביאים על הספק. והקשו כאן שהשער יתלה לה עד לאחר יום"כ שתביא חטאת העוף. אבל בכריתות הקשו שלא תביא כלל. תוס'.
129 ואין להק' שגם קרבן יולדת נקרא חטאת שי"ל שצריכים שבה על חטאת כמו פשעים. וגם ביולדת כתוב וכפר, שמכפרה ומטהרה לאכול בקדשים. תוס'.

בו שמביא בעולה ויורד¹³⁰? אמר רב הושעיא, נאמר בשעיר "לְכָל חֲטָאֲתָם", שבא על עבירה ולא לכל טומאתם. וגם לרבי שמואל בר נחמני שאמר שנגעים באים על שבעה דברים והקרבתן של מצורע בא על חטאו¹³¹, העון נתכפר לו בצער נגעו, והקרבתן בא להתירו בקדשים¹³².

ולא נזיר טמא שבא כדי שתחול עליו נזירות טהרה
שואלת הגמרא, אולי נאמר שהשעיר מכפר על נזיר טמא¹³³, שהכתוב חלק בו שהוא מביא תורים ובני יונה? אמר רב הושעיא, בשעיר כתוב "לְכָל חֲטָאֲתָם" ואין הוא בא לכל טומאתם. והנזיר מביא קרבן נזיר טמא כדי שתחול עליו נזירות טהרה. ולרבי אלעזר הקפר שאמר שגם נזיר הוא חוטא שציער עצמו מן היין¹³⁴, יש לומר שסובר רבי שמעון שאמר ממקומו הוא מוכרע.

שואלת הגמרא, ומה יענה רבי יהודה על מה שאמר לו רבי שמעון? על מה ששנינו שרבי שמעון אומר ממקומו הוא מוכרע, הרי הוא אומר: "וְכִפֹּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חֲטָאֲתָם", מטומאות של קודש וכו'. עונה הגמרא, שרבי יהודה לומד מהכתוב: "וְכִפֹּר עַל הַקֹּדֶשׁ", שהכהן הגדול צריך לעשות את ההזאות בהיכל על הפרוכת מבחוץ, כמו שעשה לפני ולפנים, אחת למעלה ושבע למטה מדם הפר, וכן מדם השעיר. ורבי שמעון לומד זאת, מהכתוב: "וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד". ורבי יהודה יאמר, שאם היינו לומדים זאת מהכתוב ההוא, היינו אומרים שצריך להביא פר ושעיר אחרים ולהזות מדמם על הפרוכת. וכיון שכתוב "וְכִפֹּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חֲטָאֲתָם" ואחר כך כתוב "וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד", הכתוב בא לפרש שהכפרה שהכתוב מצוה עליו, שיעשה על הפרוכת כאשר עשה בפנים.

130 ואם תאמר והרי הוא מביא גם אשם. וי"ל שבחטאת שלו חלק להקל. תוס'.
131 ואפי' שאינו מביא קרבן על עבירות אלו אלא כשהוא מצורע. ונראה לריב"ן שהג' חשבה שמביא על שניהם לכפרה ולהתירו בקהל ותי' שלא בא אלא להתירו. תוס'.
132 לכאורה המלה בקהל אין לה מובן כאן וצ"ל בקדשים. בכת"י הגהות וצינונים.
133 פירוש ולא ידע שנטמא וחלק שמביא תורים אע"ג שמביא גם אשם מכל מקום הקרבן שחייבו הכתוב לבד מאשם חלק להקל. תוס'.
134 וי"ל שכיון שבא לו על ידי הטומאה שציער עצמו מן היין פעם שניה כמו שא' בנזיר ששנה בחטא קוראים בו וכפר מטומאתו, ודוקא לרבי אלעזר הקפר אבל לחכ' אפילו נטמא במזיד הקרבן אינו בא על החטא. שהרי אפילו אם נטמא באונס שאינו חוטא הוא מביא קרבן. ומאשר חטא על הנפש הוא לשון חסרון כמו והייתי אני ובני שלמה חטאים. ואין לפ' את ולכל חטאתם מלשון חסרון שהרי הוא כתוב דומיא דפשעים. תוס'.

ורבי שמעון יאמר שמהכתוב "וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד" עצמו משמע שיעשה על הפרוכת ממנו, מדם הפר והשעיר שעשה בקדש הקדשים. והכתוב "וְכִפֹּר עַל הַקֹּדֶשׁ" הוא מיותר לדרשה.

שאלת הגמרא, מדוע מיעטה הברייטא כשנודע לו סמוך לשקיעה¹³⁵ שהשעיר אינו מכפר על חטאים שחייבים עליהם קרבן, הרי מדובר על החייב קרבן עולה ויורד, וודאי שלא יתכפר עד שיביא קרבנו? עונה הגמרא, מדובר כשנודע לו ערב יום הכפורים סמוך לשקיעת החמה, ולא היה בידו שהות להביא את קרבנו. והכתוב בא להשמיע שהשעיר לא יתלה לו להגן עליו מן היסורים, עד שיביא את קרבנו¹³⁵.

שעיר הפנימי תולה ביש ידיעה בתחלה, מה היה קשה לתנא במה ואין בסוף להגן עליו מן היסורים שאמר, מנין ליש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף ששעיר זה תולה? הרי התנא למד שהשעיר מכפר על שאינה בת קרבן, וזו אינה בת קרבן. והדבר נלמד מחטאים הדומים לפשעים? עונה הגמרא, שזה מה שהיה קשה לו, הואיל ומדמים חטאים לפשעים שהשעיר יכפר רק על אלו שאינם בני קרבן, נאמר שמדמים גם לכך שיכפר רק על אלו שאינם בני קרבן לעולם, במקרה שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף. אבל כשיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף, כיון שכשיוודע לו הוא בן קרבן, השעיר לא יתלה לו מן היסורים? ואם תאמר הרי בשאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף שעיר הנעשה בחוץ, השעיר המשתלח ויום הכיפורים מכפר! היינו אומרים שנהפוך את הכפרה של השעירים, השעיר הפנימי יכפר על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף, שאינו בא לכלל קרבן. ושעיר חיצון, יתלה על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף? ועל כך ענתה הברייטא, שהכתוב אומר "לְכָל חַטָּאתָם", ומכאן שהם בני חטאות.

¹³⁵ ויש לומר שלא דורשים בו דומיא דפשעים אלא לענין אם נודע לו מבעוד יום שראוי להביא קרבן אבל סמוך לשקיעת החמה אינו נח' בר קרבן. ולכן התייחד בשעיר הפנימי חטאים דומיא דפשעים שאפי' נודע סמוך לשקיעה לא תולה. תוס'.

השעיר תולה להגן מן היסורים

שואלת הגמרא, ומדוע רק תולה מן היסורים ואינו מכפר כפרה גמורה¹³⁶? עונה הגמרא,

שאם היה כתוב "מחטאתם" היה מתכפר כפרה גמורה, וכיון שכתוב "ומפשיעיהם לכל חטאתם", לאלו שבאו לכלל חטאת, עכשיו הוא כפשע שאינו בר קרבן, והשעיר הנעשה בפנים יתלה עליו עד שיבא לכלל חטאת¹³⁷. שואלת הגמרא, ומאחר שהשעיר אינו מכפר, למה הוא תולה? רבי זירא אמר, שאם מת קודם שיודע לו, נחשב שמת בלא עון. אמר לו רבא, אם הוא מת, המיתה ממרקת¹³⁸? אלא אמר רבא, שהשעיר תולה להגן עליו מן היסורים.

שעיר הפנימי אינו מכפר שתי כפרות

שנינו שהשעיר הנעשה בחוץ ויום הכיפורים מכפר על חטא טומאה שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף. שואלת הגמרא, הרי הם הוקשו זה לזה, ומדוע השעיר הפנימי לא יכפר על שלו, לתלות על שיש בה ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף. ועל של החיצון, על שאין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף¹³⁹. וייצא מכך להלכה למעשה, כשלא עשו את השעיר החיצון¹⁴⁰? עונה הגמרא, שכתוב במזבח הפנימי: "וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וכו'", שהשעיר הפנימי מכפר כפרה אחת ולא שתי כפרות.

שעיר הפנימי לא מכפר אלא אחת בשנה

שואלת הגמרא, שהשעיר החיצון יכפר על שלו ועל מה שעשה הפנימי. וייצא להלכה במקרה שארעה טומאה בין זה לזה¹⁴¹? עונה הגמרא, שבפסוק כתוב שני

136 תוס' שואלים האם הוא עדיף משעיר המשתלח שתולה. וי"ל שהקשו כאן מהמשמעות של הכתוב ש"וכפר לכל חטאתם" משמע שמכפר לגמרי על כל החטא. אבל בשעיר המשתלח לא כתוב לכל חטאתם אלא בוודאי ולא בכפרה. תוס'.

137 תימה שבפרק בתרא דכריתות הקשו בשעיר המשתלח אימא כי מתיידע אחר יוה"כ נמי לא מייתי חטאת. והרי גם בו כתוב "לכל חטאתם". וי"ל שגם שם כיון שנודע לו קודם יוה"כ שהיה בספק והיה לו להביא אשם תלוי, אלא ששעיר המשתלח מכפר. ואפי' כשנודע לו אחר יוה"כ ידיעה ודאית לא יצטרך להביא חטאת שנקרא בא לכלל חטאת הואיל ובה לכלל אשם. אבל פשוט שהיכן שלא נודע לו כלל אפי' ידיעת ספק קודם יוה"כ שיביא חטאת כשיודע לו, מהדרשה של כל חטאתם כמו שדורשים כאן. או שבשעיר המשתלח אין לנו לדרוש דוקא אלו שבאים לכלל חטאת שהרי הוא מכפר על כמה עבירות שאינם בני קרבן. על עשה ועל לא תעשה ושאר עבירות. או ששעיר המשתלח עדיף שתולה כשנודע לו סמוך לשקיעת החמה. תוס'.

138 שאמרו בסוף מסכת יומא שמיתה ממרקת את כל העונות שעשה עליהם תשובה. רש"י.

139 אע"ג שלא אתי לכלל חטאת אין לחוש כמה שפירשתי לעיל. תוס'.

140 אם לא היה להם שעירים כל הצורך. רש"י. ותוס' מק' אם תאמר א"כ חיצון למה בא כלל, וי"ל משום טומאה שאירעה בין זה לזה.

141 כאן לא א' ונפקא מינה להיכא דלא עבד פנימי, שהפנימי קרב קודם חיצון ואם אין אלא אחד יעשו את הפנימי ולא החיצון. תוס'.

פעמים "אַחַת בְּשָׁנָה". בתחילה כתוב "וְכָפַר אֶהְרֹן עַל קִרְבָּנָיו אַחַת בְּשָׁנָה" אין כאן אלא כפרה אחת, לימד שהשעיר הפנימי אינו מכפר כפרה אחרת. ואחר כך כתוב "אַחַת בְּשָׁנָה יִכָּפֵר עָלָיו", כפרה זו לא תהא¹⁴² אלא אחת בשנה¹⁴³, אין אחד מכל קרבנות השנה מכפר כפרה זו אלא שעיר הפנימי בלבד.

¹⁴² רש"י פירש שאינו הכתוב דלעיל. ונראה שסברתו שא"א לדרש דרשה זו מהסוק הקודם אע"ג שכ' בו אחת בשנה משום שא"א לכתוב אחת בלא שנה. וא"א לדרוש ממנו אלא את הדרשה הקודמת שאין מכפר שתי כפרות. ור"י מפ' שגם את הדרשה הזאת לומדים מהכתוב הקודם, ממה שלא כתוב אחת בעשור וכתוב בשנה, וצריך את הפסוק השני לאיזו דרשה. תוס'.

¹⁴³ אע"ג שכשנודע לו אחרי יוה"כ מביא חטאת, הכפרה הזו של תלויה אינה אלא פעם אחת, או שלא נקרא פעמיים בשנה אלא כשזמנם קבוע. תוס'.